ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI

E-ISSN: 2458-7559

Araştırma Makalesi/Research Article

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.29228/cukar.49367>

Çidem, M. (2021). Kremna'da bulunan Roma Dönemi'ne ait başlıkların değerlendirilmesi. *Çukurova Araştırmaları*, 7(2), 207-222.

CİLT 7, SAYI 2, YAZ 2021, s. 207-222

KREMNA'DA BULUNAN ROMA DÖNEMİ'NE AİT BAŞLIKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Mustafa ÇİDEM²

Öz

Kremna antik kenti, Burdur İli, Bucak İlçesi, Çamlık Köyü'ne bağlı Hacıbağ Mahallesi'nin doğusunda yer almaktadır. Kentin üç tarafı uçurum ile çevriliyken, batısı sur duvarları çevrilmiştir. Stratejik konumu ve jeolojik özelliklerinden dolayı İmparator Augustus zamanında Pisidia Bölgesi'nde Roma'nın bir koloni kenti olarak düzenlenmiştir. Bu durum kentin politik, sosyo-kültürel ve askeri politikalarına işlevlik kazandırarak siyasi arenadaki önemini arttırmıştır. 19. yüzyıldaki seyyahların ve araştırmacıların Anadolu üzerine yazdıkları notlarda kente dair çok sayıda açıklamalara yer verilmiştir. Kentteki ilk bilimsel arkeolojik kazı çalışmaları 1970 yılında J. İnönü tarafından yapılmıştır. 1985-1987 yılları arasında S. Mitchell ve 2013-2019 yılları arasında ise H. Metin tarafından yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir.

Makalenin konusunu Sütunlu Cadde ve Büyük Propylaion'da bulunan mimari başlıklar oluşturmaktadır. Bunlar Kompozit başlık (1), Korinth başlık (3) ve Anta başlık (2) şeklindeki toplam altı adet dikey taşıyıcı mimari elemanlardır. Başlıklar farklı yapılarait olmaları sebebi ile ilk olarak tipolojik sınıflandırılmaları yapılmıştır. Daha sonra Pisidia Bölgesi ve Anadolu'daki diğer bölgelerdeki benzer başlıklar ile analogik karşılaştırmalarına yer verilmiştir. Böylelikle başlıkların üzerindeki Lesbos kymationu ve akanthus bezemelerin stilistik özellikleri göz önünde bulundurularak somut bir tarihlendirme yapılması hedeflenmiştir. Bezemeler, Erken Antoninler Dönemi ile Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Sözü edilen dönemlerin Roma İmparatorluğu'nun refah düzeyinin yükseldiği ve bölgedeki kurdukları siyasi iktidarlığa paralel olarak imar faaliyetlerinin arttığı bir

¹ Bu makale, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalında tamamlanan "Kremna Antik Kenti Mimari Bezemeleri" başlıklı yüksek lisans tezinin bir bölümünün geliştirilmesiyle hazırlanmıştır. Ayrıca, makalenin II. Uluslararası Kapadokya Sosyal Bilimler Öğrenci Kongresi'nde de sunumu yapılmıştır. Bu çalışmada; "2020 TR Dizin Dergi Değerlendirme Kriterleri"nin 8. maddesinde belirtilen araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

² Doktora Öğrencisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, cidem89@gmail.com.tr. <http://orcid.org/0000-0002-0974-2428>

Teşekkür: Bu makalede saha çalışmaları ve yazım sürecindeki bilimsel katkıları için Öğr. Gör. Dr. Salih SOSLU ve Arkeolog Mehmet ERDAL'a teşekkür ederim.

Article Info/ Makale Bilgisi

Received/Geliş: 11.02.2021

Accepted/Kabul: 27.03.2021

Published/Yayın: 25.06.2021

zaman dilimine rastladığını belirtmek gerekmektedir. Hadrianus Dönemi'nde de Kremna'daki imar faaliyetlerinin yoğun olarak sürdürüldüğü bilinmektedir. Aynı şekilde mimari gelişimlerin Severuslar Dönemi'nde gerçekleştirildiği görülmektedir. Anıtsal cephe mimarisine sahip olan Büyük Propylaion ve Sütunlu Cadde, MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ve MS 3. yüzyılda geçirdikleri birtakım mimari düzenlemeler ile Pisidia Bölgesi'nde İmparatorluğun siyasi gücünü ve görkemini yansıtan mimari unsurlar olarak karşımıza çıkmıştır.

Bu makalede kullanılan başlıkların üzerindeki bezemelerden hareket ederek hem bölgedeki ilişkili yerel örneklerin belirlenmesi, hem de farklı yörelerdeki başlıklar ile karşılaştırılarak başlıkların stil gelişimlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pisidia, Roma, Kremna, mimari bezeme, başlık

EVALUATION OF ROMAN PERIOD CAPITALS IN CREMNA

Abstract

Cremna ancient city is located in the east of Hacıbağ District of Çamlık Village in Bucak District of Burdur Province. While cliffs surround the three sides of the city, the west is arranged with city walls. Due to its strategic location and geological features, it was organized as a Roman colonial city in Pisidia during the time of Emperor Augustus. Numerous explanations about the city were included in the notes written by travelers and researchers in the 19th century on Anatolia. The first scientific archaeological excavations in the city were carried out in 1970 by J. Inan. S. Mitchell carried out surveys between 1985-1987 and by H. Metin between 2013-2019. The subject of the article is the architectural capitals in the Colonnaded Street and the Great Propylaion. These are a total of six vertical bearing architectural elements in the form of Composite head (1), Corinthian head (3), and Anta header (2). Since the capitals, they were first made typological classification. Then, analogical comparisons with similar titles in Pisidian Region and other regions in Anatolia are given. The decorations are dated to the Early Antonine Period and the Early Severan Period. It should be noted that the Roman Empire coincided with a period of increased prosperity and increased construction activities. Namely, the Great Propylaion and the Colonnaded Street, which have a monumental facade architecture, appeared as architectural elements reflecting the Empire's glory in the Pisidian Region with some architectural arrangements in the second half of the 2nd century AD and the 3rd century AD. Based on the decorations on the headings used in this article, it aims to determine the related local examples in the region and reveal the headings' style developments by comparing them with the headings in different regions.

Keywords: Pisidia, Roman, Cremna, architectural decoration, capital

GİRİŞ

Kremna Antik Kenti Burdur İli, Bucak İlçesi'ne bağlı Çamlık Beldesi, Hacıbağ Mahallesi'nin doğusunda konumlanmaktadır. Hellence “Κρημνα”, “Uçurum” anlamına gelir (Çelgin, 2011, s. 385; Lanckoronski, 2015, s. 161)³. Kuzey, güney ve doğu noktası uçurum, batıda kuzey-güney uzantılı sur duvarıyla çevrili kent, yaklaşık 1100 m. yüksekliktedir (Res. 1). Kuzeyde Karadığın Tepesi ve Çakalasar Tepe, kuzeybatıda Keraitai, Çayırılık Ketiri, Eğribel/Keçipüren, doğuda Kestros Vadisi ve güneyde ise Kepez I-II, Bağtepe ve Karatepe mevkileriyle çevrilidir (Metin ve diğerleri 2017; Metin ve diğerleri 2018; Soslu, 2021, s. 29-30). Dağlık topografik yapısı ve korunaklı stratejik konumunun verdiği avantajla bölge kentleri içerisinde uzun süre ön planda olmasını sağlamıştır. Strabon, Kremna'nın zapt edilemez bir kent olduğundan ve Galat Kralı Amyntas'ın (MÖ 39-25) hakimiyet kurduğundan bahsetmiştir (Strabon, XII.VI.4). Amyntas'ın

³ Kremna isminin etimolojisi hakkında detaylı bilgi için bkz. Soslu, 2021, s. 31-44.

ölümünden sonra kent İmparator Augustus tarafından “Colonia Iulia Augusta Felix Cremna/Cremnensium” olarak isimlendirilerek Roma kolonisi haline getirilmiştir (Hirschfeld, 1879, ss. 279-315; İnan, 1970, s. 52; Özsaıt, 1985, s. 134; Mitchell, 1995, s. 3; Sevin, 2007, s. 160; Shafer, 2012, s. 248). İmparator Probus Dönemi'nde Kremna, Isaurialı haydut Lydius tarafından işgal edilmiştir. Uzun kuşatmanın ardından Lydius, adamları tarafından öldürülmüş ve kentin hakimiyeti İmparator Probus'a geçmiştir (Zosimus, I. 69; Özsaıt, 1985, s. 101; Mitchell, 1995, s. 210; Davies, 2000, ss. 151-158). Daha sonra 19. yy.'da ise seyyahların ve araştırmacıların yoğun ilgisini çekmiştir (Arundell, 1834, ss. 74-81; Waddington, 1853, ss. 98-101; Davis, 2006, ss. 177-199; Hirschfeld, 1879, ss. 279-315; Sterrett, 1888, ss. 319-326; Lanckoronski, 2015, ss. 161-172). Kremna'da ilk resmi arkeolojik kazı çalışmaları ise 1970-1972 yıllarında J. İnan tarafından Hamam/Kütüphane yapısında yapılmıştır (İnan, 1970). 1985-1987 yıllarında S. Mitchell yüzey araştırmaları gerçekleştirmiştir (Mitchell, 1987; Mitchell, 1988; Mitchell-Cüceren, 1994; Mitchell-Waelkens, 1988; Mitchell-Waelkens, 1988). 2013-2019 yılları arasında H. Metin ve ekibi, “Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırmaları” adlı proje kapsamında araştırmalar yürütmüştür (Metin ve diğerleri 2015a; Metin ve diğerleri 2015b; Metin ve diğerleri 2016; Metin-Soslu, 2016a; Metin-Soslu, 2016b; Metin-Soslu, 2017; Metin ve diğerleri 2017; Metin ve diğerleri 2018; Metin-Soslu, 2018a; Metin-Soslu, 2018b; Metin ve diğerleri 2019; Kent ve bölge ile ilgili bkz.; Metin-Soslu, 2019; Metin-Çidem, 2020a; Metin-Çidem, 2020b, Soslu, 2021).

Bu makalede Kremna'daki *kompozit* başlık (1), *korinth* başlık (3) ve *anta* başlık (2) olmak üzere toplam altı adet mimari eleman değerlendirilmektedir. En erken değerlendirme örneği olan ve farklı bir yapıda kullanıldığı düşünülen T1, Büyük Propylaion'un yer aldığı meydana bulunmuştur. T2, T3 nolu başlıklar Forum-Bazilika yapısının kuzeybatısında bulunan ve kentin en prestijli yapılarından biri olan Büyük Propylaion'a aittir (Mitchell-Waelkens, 1987, ss. 43-44; Mitchell, 1995, s. 168). T4, T5 ve T6 nolu başlıklar ise kentin batı ve merkez noktasını birbirine bağlar konumdaki Sütunlu Cadde'nin taşıyıcı elemanlarıdır (Mitchell-Waelkens, 1987, ss. 43-46; Baz, 2015, s. 265). Kentte görkemli yapıların varlığı Roma İmparatorluk Dönemi'nde koloni kentine dönüşmesi ve ekonomik yönden gelişimini yansıtmaktadır (Levick, 1967, s. 102; İnan, 1970, s. 52; Özsaıt, 1985, s. 134; Greenhalgh, 1987, s. 32; Mitchell, 1995, s. 3; Ortaç, 2001, ss. 81-83; Shafer, 2012, s. 248; Soslu, 2021, s. 55).

Bu konudaki başlıkların benzer bezeme örnekleri ile karşılaştırmaları yapılarak gelişim safhasına göre değerlendirilmiştir. Bezemelerin tarih aralığına bakıldığında Erken Antoninler ile Erken Severuslar Dönemi'ne karşılık gelmektedir. Yapılan çalışmayla başlık üzerindeki bezemeler hem bölge örnekleri hem de farklı başlıklarla karşılaştırılarak stil gelişimi ve bölge ile etkileşimi ortaya çıkarılmıştır.

Başlıkların Tarihlendirilmesinde Kullanılan Bezemelerin Gelişimi

Lesbos Kymationu

Arkaik Dönem'den itibaren görülmeye başlanan bezeme, ilk olarak sütun başlıktaki kullanımı ile karşımıza çıkmaktadır (Weickert, 1913, ss. 33-35). Daha sonra arşitrav, kapı sövesi, *lento*, friz, korniş blok, tavan kaseti ve silme geçiş bölümünde tercih edilmiştir. Başlangıçta art arda ikili yaprak sırasından oluşurken (Erdem, 1995, ss. 103), Augustus Dönemi'nde üzengi çerçevesi, ara yaprak yan damarı ve göz gibi biçimlerde yoğunluktadır. Ara yaprakların henüz kyma tabanından bağımsız olarak ayrılmadığı yaprak örnekleri, Augustus döneminde, özellikle ilk yarısında, Anadolu'da hala çok yaygındır (Vandeput, 1997, ss. 151). Ephesos'daki Tiyatro'nun kuzeyinde *Ion* başlık (Alzinger, 1974, ss. 43, Fig. 79) ve Sagalassos'daki Apollon Klarios Tapınağı'nın *Ion* başlığı abaküsünde (Vandeput, 1997, s. 151, Pl. 19.3) görülen bezeme bu durumu yansıtır.

Kyzikos'taki Hadrianus Tapınağı sütun başlığında dil yaprak yan damarlar ile üzengi çerçevesi, kalın, kabarık ve kavisli olarak yapılmıştır (Baratollo, 1995, Pl. 29-3). Matkap kullanımı daha dengelidir ve bu yönüyle kaliteli bir işçilik söz konusudur. Ara ve yan yapraklar bir bütündür, derin hatlıdır. Bu özellikler Hadrianus Dönemi'ni yansıtmaktadır. Sagalassos, E1 Bazilika kuzey bölümündeki arşitravda üzengi çerçevesi, dil yaprak ve yan damarlar incedir (Vandeput, 1997, s. 153, Pl. 37.3). Yaprak ve yan bölümleri, bitişik üzengi çerçeveleri arasında genellikle tamamen bağımsız iki yaprakla doldurulur. Ara yaprakların üst kısmındaki küçük ipçiklerle bağlanmalar görülmeye başlanır. Erken Antoninler Dönemi özelliğini yansıtır. Kremna'daki Marcus Aurelius-Commodus Tapınak arşitravı'nda bulunan *Lesbos kymationunda* dil yaprak ve göz bölümü, ince hatlıdır (Metin-Çidem, 2020, s. 409, Fig. 1). Dil yaprak yan damarlar kalın, içteki yapraklar ise incedir. Üzengi çerçevesi ve dil yaprak üst bölümdeki göz kenarları geçiş, ipçiklerle sağlanır. Dil yaprakların üst silmeye gömülüğü ve ara yaprakların yan örgelerden kısmen de olsa soyutlanması görülmektedir. Geç Antoninler Dönemi özelliklidir. Hierapolis Tiyatrosu sahne girişindeki *entablatürde* ara yaprak, yan yaprakları üstten iki yana doğru ayırır (Ferrero, 1966, ss. 59-67). Dil yaprak, yan damarlardan ayrıdır ve matkap izleri yoğunluktadır. Işık-gölge etkisi güçlenmiştir; ancak doğallıktan uzaktır. Geç Antoninler ve Erken Severuslar'a ait özellikler göstermektedir.

Akanthus Yaprakı

Antik dönemdeki bezeme sanatında oldukça sevilerek kullanılmıştır. İlk olarak MÖ 5. yüzyılda Yunanistan'da *Korinth* başlığında kullanımı ile ortaya çıkmış, daha sonra *Korinth* düzeni içerisinde Roma imparatorluk dönemine kadar çeşitli yapılarda kullanılmış ve özellikle Augustus Dönemi'nden itibaren popülerliği artmıştır (İdil, 1984, s. 1; Başaran, 1997, s. 5). Genellikle başlık, arşitrav, *lento*, friz, *geison* parçalarında kullanılmıştır.

Augustus Dönemi ve hemen sonrasındaki bezeme örnekleri *kalathos* üzerinde birinci sıra yaprakların orta seviyede ikinci sıra yaprakların büyümesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Rumscheid, 1994, ss. 6-7, Taf. 6. 1-4). Tiberius Dönemi'ne tarihlenen Aphrodisias Odeionu'ndaki başlıkta da ikinci sıra akanthos yapraklarının tabandan itibaren işlendiği görülmektedir (Heilmeyer, 1970, ss. 85-86, Taf. 22.1; İdil, 1984, ss. 9-10, Lev. 5. 2). Bu kullanım Hadrianus Dönemi'nde de olmak üzere devam etmiştir (Taşkiran-Çaprak, 2019, s. 504).

Pergamon Kızıl Avlu konsollarındaki *akanthuslar* daha sert bir tipte verilmiştir (Heilmeyer, 1970, s. Pl. 26,4). Yaprak kanalları derin oygu ve üst kısımları zeminden ayrılarak dış bükey kavis yapmıştır. Bununla birlikte, damla şeklindeki gözler artmış ve yukarıya doğru uzaması tam olarak Hadrianus Dönemi'ni yansıtmıştır.

Antoninler Dönemi'ne gelindiğinde ise sanat özellikleri yalınlaşarak devam etmiştir. Ephesos 1A Liman Hamamı *anta* başlığına bakıldığında çift sıra *akanthuslarda* belirgin irileşme ve bunun yanında yaprak dilimleri arasındaki gözlerin derinleşmesi ortaya çıkan yalın-monoton yapı bu dönemin belirgin özelliklerindendir (Strocka, 1988, s. 302, Taf. 45. 4). *Kalathos* üzerindeki *akanthuslar* giderek yan yaprak uçları ile birleşmeye başlamıştır. Bu dönemin sonuna doğru gelindiğinde bezemede oldukça durgun ve yalın bir görünüm ortaya çıkar. Kendi özgün biçimini kaybederek bozulmaya başlamıştır.

Ephesos'un Tiyatro-Gymnasion'undaki başlık, Erken Severuslar Dönemi'ne geçişi gösteren önemli bir örnektir (Başaran, 1999, s. 30). *Akanthus* yaprakları oldukça yüzeyse kanallarla bezenmiştir. Üst sıra yaprak çelenginde *akanthusların* alt bölümlerinin uçlarıyla birbirine bağlandığı ve *kalathosun* yarısına kadar gömülerek yaprakların genişleyip, bozulduğuna şahit olunur.

BAŞLIKLARIN TARİHLENDİRİLMESİ

Kent merkezinde J. İnan'dan sonra bilimsel kazı çalışmaları yürütülmemesine rağmen yüzeydeki nitelikli başlıkların mevcudiyeti dikkat çekmektedir. Üzerindeki bezemelerini net olarak gördüğümüz ve yerel ustaların işçiliklerini yansıtmış olabileceklerini düşündüğümüz başlıklar belirlenerek bu konudaki çalışma hazırlanmıştır. Çünkü başlıkların yüzeydeki korunaksız hali ve zaman içerisinde meydana gelen beşeri ve doğal aşınmalara maruz kalınması gibi olumsuz faktörler, bezemelerin ve ilişkili olarak bezemelere ait detayların kaybolmasının ana sebebini oluşturmaktadır. Bu sebeple, hem başlıkların bezemelerini ve yerel işçiliklerini tanımlayarak kentin ilişkili mimari yapılarının tarihini saptamak, hem de Anadolu'daki antik mimari çalışmalarına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Böylelikle kentteki mimari başlıklar ile Pisidia Bölgesi'ndeki ve Anadolu'daki kentler de yer alan mimari başlıkların analogileri yapılarak Roma Dönemi'ne ait mimari başlıklardaki bezeme kültürleri ele alınmıştır.

Kompozit başlık olan T1, Büyük Propylaion meydanında bulunmuştur. Başlıktaki *akanthus* yaprak çelengi belirgin, ana damarı kenarı derin yivli ve oluklu iki sıralı olarak işlenmiştir. *Kalathos* üzerinde bulunan alt yaprak sırası seyrek, üst sırası bu alt yapraklar arasında olacak şekilde yerleştirilmiştir. Kısmen görülebilen *abakus* ve volüt bölümleri, inci-boncuk dizisi ve *Ion* kymationu ile bezemelidir. Bu konudaki çalışmaları ile Vandeput ve Büyükkolancı, yaptıkları çizim denemeleri ve analizleriyle Büyük Propylaion yapısının iki katlı ve *korinth* sütunların taşıyıcı olduğunu belirtmiştir (Vandeput - Büyükkolancı, 1999). *Kompozit* başlığın anıtsal kapıda taşıyıcı olarak kullanılıp kullanılmadığına dair net bir görüşümüz bulunmamakla birlikte, eldeki verilerle bunun Propylaion'a ait olmadığı düşüncesindeyiz. Çünkü Büyük Propylaion'a ait başlıklar veya yapının çevresinde bulunan mimari parçalardan anlaşıldığı üzere taşıyıcı elemanları orijinalde mermerden yapıldığı görülmektedir. T1 nolu örnekte kullanılan malzeme ise kireçtaşıdır. İkinci ve en önemli veri, başlığın stil ve tarihsel olarak diğer örneklerden ayrıldığıdır. Zira Attaleia Hadrianus Kapısı (Lanckoronski, 2005, s. 21, Lev. 7) ile Ephesos 3B Agora (Başaran, 1999, s. 23, Res. 14) başlıklarıyla oluklar, *akanthus* damarları ve yapraklardaki damla formlu yaprak gözleri bakımından stil benzerliğinden dolayı başlık Erken Antoninler Dönemi izleri taşır. Sadece T1 nolu başlıkta üst yaprak sırasının iki alt yaprak arasında seyrek yerleştirilmiş olması ve üst yaprak sırasının doğrudan *kalathos* yüzeyinden çıkması yönüyle Hadrian Kapısı'ndan ayrılmaktadır. Bu yönüyle Antoninler Dönemi başında yapılan Bargylia Küçük Tapınak, başlığı ile *akanthus* yaprak seyrek dizilimi açısından benzerdir (İdil, 1984, s. 33, Lev.15-1). Bize göre Geç Antoninler-Erken Sereruslar Dönemi'ne tarihlenen, kentin en görkemli yapısında devşirme başlıkların kullanılma ihtimali düşük olduğu için 1970'lerde yapılan düzenlemelerin sonucunda başka bir yapıya ait başlık, bugünkü bulunduğu alana taşınmış olabileceği düşüncesi hakimdir.

Kentin prestijli yapılarından biri olaran dikkat çeken Büyük Propylaion, Kent merkezindeki Forum-Bazilika'nın kuzeybatısında konumlanır (Res. 2), (Mitchell-Waelkens, 1987, ss. 43-44; Mitchell, 1995, s. 168). Yapı ile ilgili çalışmalar ilk olarak Lanckoronski'nin ekibinden Petersen ve Hausner, Büyük Propylaion kalıntıları ve kuzeyindeki sarnıcı hesaba katarak burasının bir *nymphaeum* olduğunu görüşünü savunmuşlardır (Lanckoronski, 2015, s. 167). Fakat Waelkens ve Büyükkolancı, yaptıkları çizim denemeleri ve analizlerle yapının *nymphaeum* değil, propylaion olduğu konusuna kesinlik kazandırmışlardır (Ortaç, 2001, ss. 81-83). Büyük Propylaion yapısı, 20 basamaklı ve iki katlıdır (Res. 4). Postament kaideler üzerinde yükselen sütunlar *korinth* başlıklıdır. Kapı girişinin her iki kenarında Tanrı-Tanrıça ve İmparator ailesine ait heykellerin konulduğu düşünülen niş ve *aedicula* bölümleri vardır. Alt ve üst kattaki bölümlere ait *lento*-friz blokları ile üzerindeki bezemeler oldukça iyi korunmuş durumdadır (Vandeput-Büyükkolancı, 1999). Alınlıkta ise merkezi konumda Kybele ve Tanrıça Athena kabartmalı figür yer alır.

T2 nolu mermer *korinth* başlık, Büyük Propylaion'un üst yapı elemanlarından birisidir. *Kalathos*daki iki sıralı *akanthus* yaprak çelengi hacimli ve derin yivlidir. Seyrek dizimli alt yaprak sırasının ana damarlarında derin yivler yapılarak belirgin hatlar verilmiştir. Kıvrımlı yaprak uçları birleşerek büyük gözler oluşturmuştur. Üst yaprak sırası alt yapraklar ile bitişik, hacimli yukarı çıkıktır. Kıvrımlı yaprak uçları birleşmiş, alt sıra *akanthus* yaprakları gibi gözler oluşmuştur. Üstteki orta yaprağın her iki tarafında kabartmalı olarak çıkmış, kaulis çanakları damarlıdır. *Helix*ler çanak içinden hafif eğimli dışa çıkıktır ve volüt yaparak abakus dudağı altında birleşmiştir. *Akanthus* yapraklarındaki derin yivler Geç Antoninler özelliklidir (Başaran-Yıldızlı, 2016, s. 97). Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Perge Tiyatrosu (Özdizbay, 2012, ss. 77-78; Türkmen, 2007, s. 142, Kat no. 52). *Korinth* başlıklarıyla *akanthus* yaprağının gerek gözleri, gerekse derin yivleri açısından Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi izleri taşır. Zira Vandeput ve Büyükkolancı tarafından gerçekleştirilmiş Büyük Propylaion çalışmaları bu tarihlemeyi doğrulamaktadır (Vandeput-Büyükkolancı, 1999, ss. 235-236, Taf. 19-3).

Büyük Propylaion'a ait T3 nolu parça anta başlığıdır. İki parçalı, üç cepheli işleme bulunmaktadır. Ön yüzde sfenks kabartması yer alır. Kanat ve gövde bölümü kısmen görülebilmektedir. İki yan yüzde ise aslan-boğa mücadelesinin yer aldığı bir sahne mevcuttur. Aslan boğanın üzerinde, onu avlamış bir pozisyonda verilmiştir. Her iki betimlemenin de yüz çehresinde kırıklar vardır. Aslanın yelesi bukleli ve kabarıktır. Pençesi ve kuyruk noktası oldukça detaylı aktarılmıştır. Sahne üst kuşağı *Lesbos kymationu* ile sınırlandırılmıştır. Ara yapraklar üstten iki yana doğru ayrılmış, sırtta ise birbirine iççikler ile bağlıdır. Dil yaprak yan damarlardan ayrılmıştır. Ara yapraklarda matkap izleri yoğunluktadır. Sagalassos Tiyatrosu korniş (Vandeput, 1992, Pl. XXX-b; Vandeput, 1997, Pl.51.1) bezemesi ile gerek dil yapraklarının üst silmeye gömülüğü gerekse orta ekseninin yan örgelerden kısmen de olsa soyutlanması bizi Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne götürmektedir.

Çalışmada değerlendirilen diğer başlıklar Sütunlu Cadde'ye aittir. Kentin topografik yapısına uygun olarak konumlandırılmış ve kent manzarasına estetik bir görünüm sağlamıştır (Mitchell-Waelkens, 1987, ss. 43-46), (Res. 3). Doğu-batı doğrultusunda uzanan cadde yaklaşık 230 m. uzunlukta, 10 m. genişliktedir. Kentin batı ve merkez noktasını birbirine bağlamasıyla sadece ana yol değil, aynı zamanda büyük ticari merkezi haline gelmiştir. İnan (İnan, 1970, s. 54) ve Baz'a (Baz, 2015, s. 265) göre bu aks kent planını çaprazlama bir şekilde bölmektedir. Kentin batısından itibaren başlayarak belirli aralıklar ile yapılmış üç kemerli kapıya sahiptir (Mitchell, 1995, ss. 125-138). Caddenin doğusunda, merkezi bir noktada rahip, rahibe ve yarışmalarda ödül kazananlara ait heykel kaideleri tespit edilmiştir. Özellikle caddenin zemin döşemesi, geniş ve kalın kireçtaşı plakalarla kaplıdır (Mitchell, 1995, s. 123). Drenaj sistemi, zeminin tahrip durumdaki bölümlerinde yer yer belirgin bir şekilde görülebilmektedir. Mitchell, MS 220-230 yılları arasında depremle yıkılan caddenin Geç Antik Çağ'da onarım gördüğünü, yapılan onarımlar neticesinde caddenin orijinal düzenine büyük çapta zarar verdiğini belirtmiştir (Mitchell, 1995, s. 137).

Sütunlu Cadde'nin kuzey portikosunda bulunan T4 nolu *korinth* başlık, derin yivli, hacimli iki sıralı *akanthus* yaprak çelenklidir. *Kalathos*daki alt ve üst yaprak sırası bütünlük içindedir. Üst yaprak, sıralı iki alt yaprak arasında *kalathos* yüzeyinden yükselir. Yaprak uçlarında genişleyen damla biçimli gözler oluşmuştur. Yaprak üstleri "V" biçiminde oyuludur. Üst orta yaprağın her iki tarafında kabartmalı olarak çıkmış *kaulis* çanakları net görülebilmektedir. Bezeme işleniş incelendiğinde *akanthus* yapraklarındaki ana damarın iki kenarındaki derin yivli yaprak aralarındaki gözleri Kibyra Doğu Stoası (Kaya, 2011, s. 44, Lev. 5-A) ve Parion Tiyatrosu (Başaran-Yıldızlı, 2016, s. 96, Fig. 32; Başaran, 1998, s. 134; Başaran, 1997, s. 37, Çiz. 1) başlıklarıyla benzerlik göstermektedir. Bu örnekler ışığında Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenebilir.

Çapı T4'e göre küçük olan T5, Sütunlu Cadde kuzey portiko sırasında bulunmuştur. Ana damar iki kenarı derin yivli, iki sıralı akanthus yaprak çelenkli başlığın kalathosundaki alt yaprak sırası sık dizimlidir. Yaprak uçları birbirine bağlı şekildedir. Yaprak yüzeyleri "V" uyguludur. Üst yaprak sırası alt yapraklar ile bitişik, hacimli yukarı çıkıktır. *Helix* sapları, kaulis çanağından çıkmış, içe doğru hafif volüt yapmıştır. Profilli *abakus* levhası ve abakus çiçeği ile sol kısımdaki volüt sağlamdır. Yaprakların derin yivli olarak işlenmesi, MS 2. yy.'ın ikinci yarısından itibaren görülmüş bir özelliktir (Heilmeyer, 1970, s. 90; İdil, 1984, s. 16). Kıvrımlı yaprak uçları birleşmiş, geniş yapılı gözler oluşmuştur. Mitchell aynı başlığı Severuslar Dönemi'ne tarihlendirmiştir (Mitchell-Waelkens, 1987; Mitchell, 1995, s. 136, Pl. 82). Fakat T5'daki, alt sıra akanthus yaprakları sık dizilmiş, sivri yaprak uçlarıyla birbirlerine bağlanmış ve kapalı ara boşlukları artarak kalathos yüzeyini kaplamıştır. Bu özellik Antoninler Dönemi'nde başlamış ve Severuslar Dönemi'nde sayıca artmıştır (Başaran-Yıldızlı, 2016, s. 97). Ayrıca *akanthus*ların alt yaprak sırasının birbirine bağlı olması, dışa doğru hacimli yapısı bakımından Miletos Pazar Kapısı (İdil, 1984, s. 34, Lev.15-2), Parion Tiyatrosu (Başaran-Yıldızlı, 2016, s. 96, Fig. 33; Başaran, 1998, s. 134; Başaran, 1997, s. 37, Çiz. 1), Kibyra Doğu Stoası (Kaya, 2011, s. 44, Lev. 5-A) örnekleri ile oldukça benzerdir. Bu karşılaştırma örnekleri bizi Geç Antoninler – Erken Severuslar Dönemi'ne götürür.

Son değerlendirme örneği olan T6 Sütunlu Cadde'deki 1 Nolu Kapı yakınında bulunmuştur. İki silmeli geçişte ipçiklerle bağlı inci-boncuk dizisi yer alır. *Lesbos kymation* ara yapraklar üstten iki yana doğru ayrılmış; ipçiklerle birbirine bağlı oluşu T3 ile Büyük Hadrianus Tapınağı arşitravı (Metin-Çidem, 2020, s. 408), Güneybatı kule 1 arşitravı (Metin-Çidem, 2020, s. 408) ve Marcus Aurelius-Commodus Tapınağı arşitravı (Metin-Çidem, 2020, s. 409) bezemeleriyle aynıdır. Dar silmeye geçilmiş friz kuşağına önde akanthus yaprağı, arkada oluk bezemesi görülür. Plastik yapıda verilen *akanthus* yaprakları yivli, dış bükey olarak verilmiş olup arkasında ise çerçeveli tekli oluk bezemesi yer alır. Oluklar kentteki Küçük Propylaion *lento*-friz (Metin-Çidem, 2020, s. 407) ve Kibyra Aşağı Agora *lento*'sundaki (Kaya, 2011, s. 24, Lev. 21, Kat no. 61-c) dizilim gibi kendini tekrarlamaktadır. Fakat T6 nolu parçadaki oluklar düz hatlı ve oluk çerçeveleri arası kısa olması açısından birebir benzerlik söz konusu değildir. *Lesbos kymationu* bakımından T3'de örneğinde olduğu gibi T6'da da Geç Antoninler – Erken Severuslar Dönemi ortak bir tarihtir. Side Tiyatrosu arşitravı (Vandeput, 1997, s. 163, Pl. 115.2), Sagalassos Tiyatrosu korniş (Vandeput, 1997, s. Pl. 51.1) ve Side Nympheum *lentosu* (Alp, 2006, s. 89, Lev. 109-a) ile benzer özellikler söz konusudur.

SONUÇ

Bu çalışmada üçü Sütunlu Cadde, ikisi Büyük Propylaion ve biri de Büyük Propylaion'un yer aldığı meydana farklı yapıdan geldiği düşünülen toplam altı adet başlık değerlendirilmiştir. Başlıkların Erken Antoninler Dönemi'nden başlayarak Erken Severuslar Dönemi'ne (MS 2. yüzyılın 2. çeyreği-MS 3. yüzyılın 1. çeyreği) değin zaman yelpazesi içerisinde kümелendiği belgelenmiştir. Bu tarihsel süreç göz önünde bulundurularak benzer örnekler ile stilistik açıdan karşılaştırma yapılmış ve tarihlendirilmiştir.

Tarihlendirme yapılan zaman aralığı Roma İmparatorluğu'nun refah düzeyinin artmasının yanında bölgedeki siyasi istikrara paralel olarak imar faaliyetlerinin arttığını göstermektedir. Bu durumun nedeninde ise Anadolu'nun zenginliklerinden yararlanma ve Anadolu'yu Romalılaştırma isteği yatmaktadır. Keza Hadrianus Dönemi'nde Kremna'da kentin yeniden imar edildiği bilinmektedir. Diğer büyük değişim ve dönüşüm Severuslar Dönemi'nde görülmüştür. Anıtsal cephe mimarisine sahip olan Büyük Propylaion, Sütunlu Cadde, MS 2. yüzyılın ikinci yarısı ve MS 3. yüzyılda geçirdiği birtakım düzenlemelerle Pisidia Bölgesi'nde imparatorluğun gücünü ve görkemini yansıtan mimari örnekler olarak ön plana çıkmıştır. Bu dönemde Kremna'nın anıtsal yapılarla görkemini arttırmada büyük ölçüde mimari bezemelerden

yararlanılmıştır. Etkileyici görünüm kazandırmak için bezeme, matkapla derin oyuklar açılarak ışık-gölge kontrastlığı kazandırılmıştır. Fakat artan yapılaşma ve yapılarda bezenecek alanların fazlalığı nedeniyle, bezemelerde aceleci davranılmış, bu da bezemelerde özensiz bir işçiliğin meydana gelmesine neden olmuştur. Böylece bezemeye canlı ve hareketli bir görünüm kazandıran ışık-gölge kontrastlığı kaybolarak tekdüze bir hal almıştır. Matkap oyuklarının abartılı kullanımı ve süsleme unsurlarında oransızlığın oluşmasıyla doğallıktan çok bezeksellik ön plana çıkmıştır.

Kremna'da Sütunlu Cadde ve Büyük Propylaion'un başlıklarına bezeme açısından bakıldığında Sagalassos ve Kibyra gibi kentleri ile benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır. Hadrianus Dönemi ile birlikte Anadolu'nun tamamında yoğun imar faaliyetleri sonucu oluşan pek çok yerel atölyelerin varlığı olarak da düşünülebilir. Kentteki *Ion kymationu*, *Lesbos kymationu*, *akanthus* yaprakları gibi bezemeler çağdaşı olan diğer kentlerle aynı bezeme geleneğinin ürünü olduklarını destekler niteliktedir. Bu sebeple bölge içerisinde farklı kentlerde aynı ustaların çalışmış olabileceği söyleyebilir.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Strabon, (2002). *Antik Anadolu Coğrafyası XII-XIII-XIV*. (A. Pekman, Çev.). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Zosimus, (1814). *New History I*, Translated from the Original Greek, with the Notes of the Oxford edition, London.

Modern Literatür

Alp, O. (2006). *Pisidia Bölgesi Roma Dönemi Bezemeli Mimari Elemanları*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Alzinger, W. (1974). *Augusteische Architektur in Ephesos*. ÖJH-Sonderschriften, Band XVI, Wien.

Arundell, F. V. J. (2016). *Küçük Asya'da Keşifler Cilt I-II*. (D. Dereli, Çev.). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Baratollo, A. (1995). The Temple of Hadrian-Zeus at Cyzicus. A New Proposed Peconstruction for a Fresh Architectonic and İdeological İnterpretation. *IstMitt*, 45, 57-108.

Başaran, C. (1997). Kyzikos Korinth Başlıkları. *Türk Arkeoloji Dergisi*, 31, 1-52.

Başaran, C. (1998). *Arkeolojiye Giriş*. Erzurum: Aşıyan Yayınevi.

Başaran, C. (1999). *Anadolu Kompozit Başlıkları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Başaran, C.- Yıldızlı, M. (2016). Parion Tiyatrosu Roma Dönemi Mimari Bezemeleri. Başaran, C.-Ergürer, H. E. (Editörler), *Parion Roma Tiyatrosu 2006-2015 Yılı Çalışmaları, Mimarisi ve Buluntuları* içinde (77-104 ss.). Ankara: İçdaş Yayınları.

Baz, F. (2015). Merkezi Pisidia'daki Bazı Roma Kolonileri'ndeki İmparator Kültünün Varlığına İlişkin Değerlendirme. *PHASELIS*, 1, 261-275.

Çelgin, G. (2011). *Eski Yunanca-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Davies, G. (2000). Cremna in Pisidia: a Re-appraisal of the Siege Works", *AS*, 50, 151-158.

Davis, E. J. (2006). *Anadolu; XIX. Yüzyılda Karya, Frigya, Likya ve Pisidya Antik Kentlerine Yapılan bir Gezinin Öyküsü*. (F. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Erdem, Z. K. (1995). *Anadolu Hadrianus Dönemi Mimari Bezemeleri (MS 117-138)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ferrero, B. (1966). *Teatri Classici in Asia Minore 1. Cibyra, Selge, Hierapolis (Studi di architettura antica 1)* Rome.

- Greenhalgh, J. (1987). *Roman Pisidia a Study of Development and Change*. (The Doctor's Thesis), Newcastle University, Department of Archaeology, Newcastle.
- Heilmeyer, W. D. (1970). *Korinthische Normalkapitale: Studien zur Geschihte der Römischen Architekturdekoration*. Heidelberg: F.H. Kerle Verlag.
- Hirschfeld, G. (1879). *Bericht Über Eine Reise in Südwestlichen Kleinasien*. Berlin: Verlag von Dietrich Reimer.
- İdil V. (1984). Anadolu'da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları. *Anadolu*, 20, 1-49.
- İnan, J. (1970). Kremna Kazısı Raporu. *Türk Arkeoloji Dergisi*, 19 (2), 51-97.
- Kaya, M. C. (2011). *Kibyra Kenti Mimari Bezemeleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Lanckoronski, K. G. (2005). *Pamphylia ve Pisidia Kentleri: Pamphylia, Vol. 1*. (S. Bulgurlu Gün, Çev.). Antalya: AKMED. (Eserin orijinali 1890'da yayımlandı).
- Lanckoronski, K. G. (2015). *Pamphylia ve Pisidia Kentleri: Pisidia, Vol. 2*. (S. Bulgurlu Gün, Çev.). Antalya: AKMED. (Eserin orijinali 1892'da yayımlandı).
- Levick, B. (1967). *Roman Colonies in Asia Minor*. Oxford: Clarendon Press.
- Metin, H. - Becks, Bilge A. P.-Becks, R. - Soslu, S. (2015a). Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2014. *AST*, 33, (1), 205-216.
- Metin, H.- Becks, Bilge A. P.-Becks, R. - Soslu, S. (2015b). Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2014/Surveys in and around Kremna in 2014. *ANMED*, 13, 174-179.
- Metin, H. - Soslu, S. (2016). Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2015, *AST*, 34, (2), 311-324.
- Metin, H. - Becks, Bilge A. P.-Becks, R.-Soslu, S. (2016). Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2015/Surveys in and Around Kremna in 2015. *ANMED*, 14, 210-216.
- Metin, H. -Soslu, S. (2016a). Pisidia'da Yeni Bir Keşif: Altıkapılı Bizans Kaya Kilisesi. *TEBE Haberler*, 41, 18-20.
- Metin, H. — Soslu, S. (2016b). Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2015. *AST*, 38, (2), 311-324.
- Metin, H. — Soslu, S. (2017). Kremna Çevresi Yüzey Araştırması 2016. *AST*, 39, (2), 521-532.
- Metin, H. - Soslu, S. - Çidem, M. (2017). Kremna Çevresi Yüzey Araştırması 2015/Surveys in and Around Kremna in 2016. *ANMED*, 15, 161-170.
- Metin, H. - Soslu, S. - Çidem, M. (2018). Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2017/Surveys in and around Kremna in 2017. *ANMED*, 16, 208-215.
- Metin, H. - Soslu, S. (2018a). The Altıkapılı Cave Church at Pisidia, *ADALYA*, 21, 315-333.
- Metin, H. - Soslu, S. (2018b). Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2017. *AST*, 40, (2), 243-254.
- Metin, H. - Soslu, S. - Çidem, M. (2019). Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2018/Surveys in and Around Kremna in 2018. *ANMED* 17, 123-129.
- Metin, H. - Soslu, S. (2019). Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2018. *AST* 37, (2), 277-289.
- Metin, H. - Çidem, M. (2020). Kremna'dan Bezemeli Arşitrav-Lento-Friz Örnekleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 13, (70), 401-422.
- Metin, H. - Çidem, M. (2020a). Kremna'dan Bezemeli Tavan Kaseti Örnekleri. *AMİSOS*, C. 5, (8), 75-91.
- Mitchell, S. (1987). Kremna ve Sagalassos Çalışması 1985. *AST*, 4, 167-170.
- Mitchell, S. (1988). Kremna 1987. *AST*, 6, 219-224.
- Mitchell, S. (1995). *Kremna in Pisidia. An Ancient City in Peace and in War*. London.

- Mitchell, S. - Cücceren, İ. (1994). 1993 Yılı Pisidia Yüzey Araştırmaları. *AST*, 12, 497-512.
- Mitchell, S. -Waelkens, M. (1987). Sagalassos and Cremna 1986. *AST*, 37, 37-47.
- Mitchell, S. -Waelkens, M. (1988). Cremna and Sagalassos 1987. *AST*, 38, 53-65.
- Ortaç, M. (2001), *Die Hellenistischen und Römischen Propyla in Kleinasien*, Ruhr-Universität Bochum, Fakultät für Geschichtswissenschaft, Inauguraldissertation zur Erlangung des Grades eines Doktors der Philosophie, Bochum.
- Özdizbay, A. (2012). Perge'nin MS 1.-2. Yüzyıllardaki gelişimi/Die Stadtentwicklung von Perge im 1.-2. Jh. n. Chr. *Adalya Ek Yayın Dizisi 10*, Antalya.
- Özsait, M. (1985). *Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidia Tarihi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
- Rumscheid, F. (1994), *Untersuchungen zur Kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus*. Mainz: Verlag Philipp von Zabern.
- Sevin, V. (2007). *Anadolu Tarihi Coğrafyası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Shafer, R. (2012). Pisidian. *The American Journal of Philology*, C. 71, (3), 239-270.
- Soslu, S. (2021). *Kremna Antik Kenti Savunma Sistemleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Sterrett, J. R. S. (1888). *The Wolfe Expedition to Asia Minor, Papers of the American School of Classical Studies at Athens III 1884/5*, Boston.
- Strocka, V. M. (1988). Wechselwirkungen Der Stadtrömischen und Kleinasiatischen Architektur Unter Trajan und Hadrianus. *IstMitt*, 38, 291-307.
- Taşkıran, M.-Çaprak, S. (2019). Bursa Müzesi'nden Bir Korinthos Başlığı. *CEDRUS*, VII, 497-510.
- Türkmen, M. (2007). *Pamphilya ve Kilikya'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Vandeput, L. – Büyükkolancı M. (1999). Das Große Propylon in Kremna in Pisidien. *IstMitt* 49, 213-248.
- Vandeput, L. (1992). The Theatre Façade at Sagalassos. *AS*, 42, 99-118.
- Vandeput, L. (1997). *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor Sagalassos: a Case Study*. Leuven: Brepols Publishers.
- Waddington, C. H. (1853). *Voyage Numismatique en Asie Mineure au Point de vue Numismatique*. Paris.
- Weickert, C. (1913). *Das Lesbische Kymation: Ein Beitrag zur Geschichte der Antiken Ornamentik*. Leipzig: Verlag von Wilhelm Schunke.

Sütun Başlıkları (Katalog)

T1: Kompozit Başlık.

Buluntu Yeri : Büyük Propylaion. **Malzemesi:** Kireç Taşı. **Ölçüleri:** Y: 0.75 m., Ç: 0.70 m. **Durumu:** Aşınma ve kırıklar.

Tanım: İki sıra *akanthus* yaprak çelengi, alt sıradaki yaprak aralıkları seyrek ve yüzeysel. Ana damarın iki yanında dış bükey yivler. İkinci sıradaki yaprak loplari ve aralardaki derin yivler. Yaprak aralarında üçlü oluklar. *Abakus* levhasındaki volütler kısmen belirgin, volüt aralarında yumurta dizisi, altında inci-boncuk dizisi (aşınmış).

Tarihi: Erken Antoninler Dönemi.

T2: Korinth Başlık.

Buluntu Yeri: Büyük Propylaion. **Malzemesi:** Mermer. **Ölçüleri:** Y: 0.60 m., Ç: 0.50 m. **Durumu:** Abaküsü kırık ve eksik, yüzeyde aşınmalar.

Tanım: İki sıra *akanthus* yaprağı çelengi, alt sıradaki yapraklarda, ana damarın iki yanında dış bükey yivler. Dip yaprak lobları ile yaprağın üst kısmını oluşturan lobların bağlantı yerlerinde kapalı gözler. *Akanthus* yapraklarının üzerindeki çanak yapraklardan çıkan, içe doğru volüt yapmış *helix* sapları.

Tarihi: Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi.

T3: Anta Başlık.

Buluntu Yeri: Büyük Propylaion. **Malzemesi:** Kireç Taşı. **Ölçüleri:** Y: 0.60 m., U: 1.05 m. **Durumu:** Yüzeyde aşınmalar.

Tanım A:(Ön yüz) Cephede *Sfenks* kabartması. Üstünde *Lesbos kymationu* ile son bulur. **B:** (Yan yüz) Yan kanatlarda aslan-boğa mücadelesi. Üstünde *Lesbos kymationu* ile son bulur.

Tarihi: Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi.

T4: Korinth Başlık.

Buluntu Yeri: Sütunlu Cadde. **Malzemesi:** Mermer. **Ölçüleri:** Y: 0.50 m., Ç: 0.40 m. **Durumu:** Abaküsü kırık ve eksik, yüzeyde aşınmalar.

Tanım: İki sıra *akanthus* yaprağı çelengi, alt sıradaki yapraklarda, ana damarın iki yanında dış bükey yivler. Dip yaprak lobları ile yaprağın üst kısmını oluşturan lobların bağlantı yerlerinde kapalı gözler. *Akanthus* yapraklarının üzerindeki çanak yapraklardan çıkan, içe doğru volüt yapmış *helix* sapları.

Tarihi: Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi.

T5: Korinth Başlık.

Buluntu Yeri: Sütunlu Cadde. **Malzemesi:** Kireç Taşı. **Ölçüleri:** Y: 0.40 m., Ç: 0.40 m. **Durumu:** Yüzeyde aşınmalar, yapraklarda kırıklar.

Tanım: İki sıra *akanthus* yaprağı çelengi, alt sıradaki yapraklarda, ana damarın iki yanında dış bükey yivler. Üstteki *akanthus* yaprakları zeminden dışa doğru sarkık durumdadır. *Kalathos* dudağı arasında, *akanthus* yapraklarının üzerindeki *kaulis* kökünden çıkan, içe doğru volüt yapmış *helix* sapları. Üç profilli *abakus* levhası. Levhanın köşelerinde volütler.

Tarihi: Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi.

T6: Anta Başlık.

Buluntu Yeri: Sütunlu Cadde 1 Nolu Kapı. **Malzemesi:** Kireç Taşı. **Ölçüleri:** Y: 0.45 m., U: 0.75 m. **Durumu:** Büyük bölümü eksik, yüzeyde aşınmalar.

Tanım: Birbirinden inci-boncuk dizisiyle ayrılmış iki silme. Üstünde inci-boncuk dizisiyle birleşik *Lesbos kymationu*. Dar silmeyle geçilen frizde *akhanthus* yaprağı dizisi. Ana damarın iki yanında dış bükey yivler. Yaprak arkalarında oluklar.

Tarihi : Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi.

Görseller

Fotoğraf 1. *Lesbos Kymationu*

1- Dil Yaprak 2- Göz 3- Ara Yaprak 4- Ara Yaprığın Yan Yaprakları

5- Üzengi Çerçevesi 6- Dil Yaprığının Yan Damarları

Fotoğraf 2. *İnci-Boncuk Dizisi*

1- İnci 2- Boncuk

Fotoğraf 3. *Oluk Motifi*

1-Oluk 2- Oluk Çerçevesi 3- Oluk Kanalı

Resim 1. Kremna Havadan Görünümü
(10.02.2021 Google Earth programından alınmıştır)

Resim 2. *Kremna Kent Planı*
(Mitchell, 1995: 6)

Resim 3. Sütunlu Cadde, Cephe Görünüş Rekonstrüksiyonu
(Mitchell, 1995: 124)

Resim 4. *Büyük Propylaion, Cephe Görünüşü*
(Vandeput-Büyükkolancı, 1999: 231).

T1. *Büyük Propylaion, Kompozit Başlık*

T2. *Büyük Propylaion, Korinth Başlık*

T3. Büyük Propylaion, Anta Başlık

T4. Sütunlu Cadde, Korinth Başlık

T5. Sütunlu Cadde, Korinth Başlık

T6. Sütunlu Cadde 1 Nolu Kapı, Anta Başlık